

I kamp for skønheden

I aften fejrer Akademiet for de Skønne Kunster sin 260 års fødselsdag. Akademiets opgave er at rådgive det offentlige om kunst og arkitektur. Her sidder smagsdommere med integritet og faglig indsigt. Hvordan har en sådan institution kunnet overleve så længe, når smag og behag er under konstant forvandling? Og hvad har den udrettet?

Af LISBETH BONDE

Naturvidenskaberne nyder generelt stor respekt i befolkningen. Fysikere, kemikere og læger opleves ofte som hvidkittede guder, der udforsker og kortlægger verdensrummet, udvikler nye, genetiske muligheder eller redder menneskeliv. Heroverfor står kunstnerne og arkitekterne, hvis faglige dygtighed af uransagelige grunde ofte ringeagtes. Ikke desto mindre vil mange af deres værker række langt ind i fremtiden. Det vil fx få afgørende betydning for vores efterkommere, hvordan landskabet udformes, hvordan det urbane rum og infrastrukturen indrettes, hvordan vores boliger og offentlige anlæg tager sig ud, og hvilken kunst vi møder på museerne og i det offentlige rum. Men i Danmark er det blevet en folkesport at kaste sig over billedkunsten. Alle kan slippe deres indre kunstner løs, og alle har en mening om, hvad der dur, og hvad der ikke dur i kunsten. Men professionel billedkunstner bliver man kun, hvis man uddanner sig og investerer sig livslangt i kunsten. Det tager tid at udvikle sit eget kunstneriske sprog i dialog med kunsthistorien. Der er ikke nogen smutveje, kun hårdt arbejde. Kunsten er en særlig erkendelsesform, men også et udviklet sprog og et raffineret håndværk.

I Akademiet arbejder nogle af Danmarks dygtigste arkitekter og kunstnere ulønnet for at optimere de æstetiske standarder, og her er højt til loftet. Akademiet blev grundlagt for 260 år siden på initiativ af Frederik V, som ønskede, at begivenheden skulle fejres på hans fødselsdag den 31. marts – af praktiske grunde i år fire dage før. Som det fremgik af Jan Haugaards udsendelse 'Kunst, smag og Frederik V's fødselsdag' på DR2 i tirsdags, deltager også dronningen, der som bekendt selv er en kunstkyndig udøver på et kvalificeret hobbyplan, foruden kulturministeren og en lang række af Akademiets samarbejdspartnere i kunsthvervet. Det skorter ellers ikke på fester i kunstens verden, for ligesom kunstnerne er også formidlerne generelt et kommunikativt og festglad folkefærd. Men ingen af kunstens fester kan dog måle sig med Stiftelsesfesten, der celebrerer kunsten som en vigtig, kreativ samfundsfaktor.

Stiftelsesfesten er et gammelt og langstrakt ritual. Man begynder højtideligt i Charlottenborgs festsal, og blandt mange ritualer indgår uddelingen af medaljer. I år uddeles 12 medaljer. Den højeste, kollegiale udmærkelse en arkitekt kan opnå, er C.F. Hansen medaljen, mens den højeste udmærkelse for en billedkunstner er Thorvaldsen Medaljen. Herudover uddeles Eckersberg, N.J. Høyen og Thorvald Bingesbøll medaljerne til billedkunstnere og arkitekter, som er blevet vejet og fundet tilstrækkeligt tunge. Det handler udelukkende om æren og den kunstfaglige respekt fra kollegerne, for der følger ingen penge med. I aften modtager billedhuggeren Martin Erik Andersen Thorvaldsen medaljen og landskabsarkitekten Stig Lennart Andersson C.F. Hansen medaljen. Der

uddeles fem Eckersberg medaljer, som går til videokunstneren Jesper Just, arkitekterne Frank Maali & Gemma Lalanda og Pernille Schyum Poulsen & Jan Albrechtsen samt billedkunstnerne Finn Naur Petersen og Kirstine Roepstorff, N.L. Høyen medaljen går til kunsthistorikerne Sanne Kofod Olsen og Hanne Raabyemagle. Til orientering var Høyen Danmarks første kunsthistoriker. Thorvald Bindsbøll Medaljen tildeles arkitekten og designeren Bo Linnemann .

Medaljeoverrækkelserne motiveres på skift af Akademiraadets medlemmer, og der suppleres med powerpointvisninger af kunstnerne værker. Også præsidenten leverer sin beretning om det forgangne år i kunsten, og man lytter med interesse til festtalen, der i aften holdes af den både fintmærkende og underholdende digter Søren Ulrik Thomsen. Der er også et musikalsk indslag – denne gang leveret af performancekunstneren Lilibeth Cuenca Rasmussen. Vi er inde i kunstens maskinrum og får indblik i, hvordan kunstnerne vurderer, tænker og arbejder. Alle 180 festdeltagere sidder artigt og lytter, men rokker lidt frem og tilbage på de hårde fletstole. Ingen demonstrationer eller situationistiske happenings forstyrrer roen. Jørgen Nash, Jens Jørgen Thorsen og konsorter er for længst gået bort. De fleste festdeltagere er klædt i hvide skjorter og sorte jakker, men her og der lyser en rød silkekjole og et gyldenbrunt sjal op. I kunstens top er der stadig langt mellem kvinderne, og de fleste - uanset køn - er gråhårede.

Efter den lange seance bryder forsamlingen op og vandrer gennem Charlottenborgs gange til festmiddag i Kuppelsalen og de tilstødende sale fra 1683. Her kigger Thorvaldsen i den skikkelse, som Eckersberg gav ham i sit ikoniske portræt, Kay Fisker, Mogens Koch og andre kunstnere ned fra vægge og piedestaler, for Akademiets kunstsamling omfatter ikke mindre end 600 værker, og mange af dem – navnlig portrætterne - hænger i Kuppelsalen. Denne enestående samling er vokset i takt med, at de unge kunstnere afleverede værker som bevis på deres kunstneriske kunnen, inden de blev optaget i Akademiet. Også præmierede værker fra Akademiets guldmedaljekonkurrencer tilfaldt Akademiet. Under middagen holder man endnu stilen og skåler høfligt med hinanden omkring rundbordene, selv om man måske har et fagligt horn i siden på flere af de omkringsiddende. Når kongehuset har forladt selskabet, løsnes slipsene og tungerne, og som aftenen skrider frem, indledes kampen om de æstetiske sandheder. Her uddeles såvel kærlighedserklæringer som hårde hug, og her gør kunstkritikeren klogt i at holde lav profil, for i denne sene fase af festen bliver kunstnernes kamp både eksistentiel og følelsesmæssig. Det handler naturligvis nok om brød på bordet og eksponering, men måske i endnu højere grad om liv og død - og ære!

I århundreder var Kunstakademiet samlet på Charlottenborg, hvor eleverne blev uddannet i den bundne kunstart arkitektur eller som billedkunstner i de frie kunstarter, men i 1996-99 flyttede Arkitektskolen ud på Holmen. De mange opgaver i Akademiraadet forener atter de to faggrupper. Her trækkes på samme hammel: skønhedens og kvalitetens i videste forstand. De æstetiske parametre flytter sig uophørligt med tiden, men da alle medlemmer af Akademiraadet er valgt demokratisk for et begrænset åremål, forhindrer man ensidige præferencer og forstokket konservatisme, og nye kræfter og generationer afløser gamle.

Som eksempel på nytænkning kan nævnes Akademiraadets nuværende formand/præsident, arkitekten Johnny Svendborg, der anvender begrebet ”bygningsetik”, når han skildrer arkitekturen og de mange kompromiser, der indgås ude samfundsvirkelighedens mange urbane rum, som ofte plastres til med den ene øjebæ efter den anden. Her står så rædslerne og fylder op og ”nasser” på deres smukke omgivelser. Her træder Akademiraadet i karakter og taler det arkitektoniske armod midt imod: ”Samtidig med tidens voksende fokus på det faktuelle, målbare og den videnbaserede formgivning er *etik* og æstetik stadig det essentielle grundlag for bygningskunsten, det gælder også, når vi taler om velfærdsdesign”, udtaler han. ”’Velfærden’ i designet ligger ikke kun i det enkelte bygningsværks kvaliteter, men også i dets programmering, organisering, dets møde med det omgivende, dets møde med de mennesker, som befolker det, og de mennesker, som blot passerer det,” udtaler Svendborg.

Akademiraadet er ikke en usynlig loge for fagidioter, men en samfundsbevidst faggruppe, der kerer sig om deres omverden. Dog er meget få mennesker vidende om dets eksistens og virkeområder, hvilket denne kronik forsøger at råde bod på. Under Akademiraadet befinder sig også Udvalget for Kirkekunst, der glædeligvis bliver benyttet hyppigt af stiftsøvrighederne og Kirkeministeriet, når de skal vælge nye udsmykninger til kirkerne, når der skal bygges nye kirker, eller når eksisterende kirker skal renoveres eller bygges om. Mange kirker har i de senere år åbnet op for spændende, ny samtidskunst, hvilket bl.a. fremgår af nye bøger som Mikael Wivels ’Kunsten i kirken’ og Lisbeth Smedegaard Andersens ’Huset med de mange boliger – om ny dansk kirkekunst’. Udvalget for Kirkekunst har været en aktiv medspiller i denne glædelige, innovative proces, hvor kirkerne har fået kyndig rådgivning til at tale ind i tiden med dristig brug af en kunst, som kan andet og mere end at illustrere bibelteksterne.

Der er 12 medlemmer i Akademiraadet – 6 arkitekter og 6 billedkunstnere - samt et fire mand stort forretningsudvalg. Formanden/præsidenten går på skift mellem de to faggrupper. Bag det hele står det 1350 mand store Kunstnersamfundet med ikke mindre end 500 arkitekter og 850 billedkunstnere. Før man bliver optaget her, vurderes man af den 12 mand store jury, der måler og vejer de faglige kvalifikationer. Kunstnersamfundet vælger de 60 medlemmer af Akademiet, som igen vælger de 12 repræsentanter til det mere operationsdygtige Akademiraadet. Denne demokratiske rekrutteringsform, hvor rygraden er faglighed, faglighed og atter faglighed er en af de væsentligste årsager til Akademiets holdbarhed som institution. Offentlighedens instanser lytter generelt til Akademiraadets udtalelser, men anvisningerne og kritikken efterkommes ikke altid. Det er imidlertid af stor vigtighed for den æstetiske standard, at Akademiraadets medlemmer lader deres røst høre. I hvilke eksterne sager har Akademiraadet så gjort deres indflydelse gældende i de senere år? Lad os se på nogle ”cases”:

I 2008 udtalte Akademiraadet gennem den daværende formand, landskabsarkitekten Kristine Jensen sig imod en kæmpeskulptur af Robert Jacobsen, som Københavns Kommune med den daværende overborgmester Ritt Bjerregaard i spidsen samt en række interessenter ønskede opstillet ud for Trekroner. Det var en 72,5 m høj jernskulptur, der ifølge Akademiraadet ville skæmme hele havneindløbet, og i øvrigt hverken havde nogen tilknytning til stedet eller nogen æstetisk værdi, da

den var en uhørt opskalering af en lille skulptur og helt ude af trit med Robert Jacobsens egne ønsker. Akademiraadet udtaler sig altid klogt og diplomatisk, men man er ikke i tvivl om, hvad de mener. De omtalte bl.a. skulpturen som et ”spekulationsobjekt uden symbolsk værdi. Selv om den er stor, er den hverken generøs eller grandios. Det er blot en størrelseskonkurrence uden sammenhæng med omgivelserne.” Mange var imod opstillingen af skulpturen, men Akademiraadet var en af de stærkeste røster i protesten, og skulpturen blev aldrig opstillet. Heller ikke i Aarhus, hvor man efterfølgende forsøgte at få projektet ført ud i livet.

I 2012 afgav Akademiraadet høringssvar om en ny landdistriktsbestemmelse, som de på den ene side hilste velkommen, fordi den sætter fokus på Danmark som ’grønt demonstrationsland’, men på den anden side udtrykte bekymring over, fordi ”det regionale overblik” bliver bragt i fare, når kommunerne får mere og mere lokal magt. Rådet efterlyste en samlet ’paraply’, hvor man kan afveje en ”æstetisk, bæredygtig vurdering og udvikling i de implicerede kommuner og landdistrikter.” Rådet tog her konkret fat i placeringen af vindmøllerne, der i sig selv er en rigtig god ting, mener man, men når regeringen overlader det til kommunerne at placere 150 meter høje vindmøller, risikerer man, at de bliver sat op, hvor kommunalpolitikere bliver mindst upopulære i stedet for at placere dem de bedste steder i landskabet. Naturstyrelsen har taget advarslerne ad notam og arbejder fremover sammen med Akademiraadet om nogle mere generelle retningslinjer for placeringen af vindmøller.

I januar 2012 skrev Akademiraadets daværende formand, maleren Mette Gitz Johansen, et brev til Herlev Hospitals direktør, fordi man var blevet opmærksom på, at en del af Poul Gernes’ livsværk til hospitalet, der er et hovedværk i dansk udsmykningskunst, var blevet malet over i forbindelse med etableringen af en ny kardiologisk afdeling på 3. sal. Den nye farve divergerer kraftigt fra den koloristiske helhedsløsning, som Poul Gernes har udtænkt til hospitalet, hed det bl.a. Akademiraadet anmodede hospitalet om at indstille den videre istandsættelse og i det hele taget udvikle en helhedsplan for fremtidige istandsættelser af det snart 40 år gamle hospital. Der blev efterfølgende på initiativ af Kulturministeriet nedsat en arbejdsgruppe, som fremover koordinerer indsatsen for kunst i de offentlige rum.

I 2013 skrev Akademiraadet til Københavns Kommune, der netop havde godkendt en lokalplan, som gav Livgardens Kaserne i Gothersgade lov til at opføre en musikøvesal med dertil hørende amfiteater i det hjørne af Kongens Have, der støder op til eksercerpladsen. Akademiraadet kritiserede lokalplanen for at være for uambitiøs, og man opfordrede i stedet kommunen til at lave en ny plan, der sammentænker Kongens Have og eksercerpladsen som et hele. Københavns Kommunes plan mødte generel modstand i offentligheden og blev til sidst droppet, men også her kendte Akademiraadet deres besøgstid.

Akademiraadet arbejder ligesom en skadedyrsbekæmper. De lægger gift ud, når de bliver opmærksomme på æstetisk slendrian, men de er der også for at støtte, vejlede og idéudvikle. De udtaler sig gerne på opfordring, men de kan så sandelig også selv spotte problemerne. Som det er fremgået af eksemplerne, kan de i egenskab af deres faglige indsigt give de offentlige myndigheder gode råd om landskab, bygninger og kunst i det offentlige rum til almenvællets bedste. Det kan

derfor undre, at kun 10 % af kommunerne benytter sig af denne højt kvalificerede rådgivning, selv om den er ganske gratis og uvildig.

Lisbeth Bonde er journalist og kunstkritiker